

ARTİ



AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
TƏHSİL İNSTİTUTU



**Müəllim–defektoloq və müəllim–loqoped
ixtisası üzrə müəllimlərin işə qəbulu
müsabiqəsinin qiymətləndirmə çərçivəsi**

www.arti.edu.az

Mündəricat

Defektoloq	3
Loqoped	7
Mənbələr	9

Məzmun sahələri və sual sayı

Hüquqi savadlılıq	5
Pedaqoji və psixoloji nəzəriyyələr	4
Əlilliyi olan uşaqların təhsil formaları	5
Sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların inkişaf xüsusiyyətləri	10
Xüsusi təhsil müəssisələrində təlim–tərbiyə proseslərinin təşkili məsələləri	5
Xüsusi müəssisələrdə fənlərin tədrisi metodikaları	20
Xüsusi təhsil müəssisələrinin kontingentinin diaqnostika və korreksiyası	8
Müəllim–defektoloqun peşə keyfiyyətləri	3

Nö	Bölmələr	Mövzular
1.	Xüsusi təhsilin normativ–hüquqi bazası	- Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında qanunun ümumi müddəaları - Azərbaycan Respublikasında xüsusi qayğıya ehtiyacı olan (SİM) uşaqların təhsilinin təşkili üzrə inkişaf Proqramı 2018–2024–cü illərdə Azərbaycan Respublikasında sağlamlıq imkanları məhdud şəxslər üçün inklüziv təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı - Evdə təhsil almaq hüququ verən xəstəliklərin siyahısı və evdə təhsilin təşkili qaydaları - Loqopedik xidmət haqqında Əsasnamə - Psixoloji–tibbi–pedaqoji komissiya barədə Əsasnamə
2.	Pedaqoji və psixoloji nəzəriyyələr	- A.R.Luriyanın “Baş beynin üç funksional bloku” nəzəriyyəsi - L.S.Vıqotskinin “İlkin və ikincili qüsurlar”, “Sosial inkişaf”, “Yaxın inkişaf zonası”, “Nitq və təfəkkür”, “Psixi funksiyaların kompensasiyası” nəzəriyyələri - J.Piajenin “Əqli inkişafın mərhələləri” nəzəriyyəsi - H.Qardnerin “Müxtəlif üsullarla dərk etmə” nəzəriyyəsi
3.	Əlilliyi olan uşaqların təhsil formaları	- Əlilliyin tibbi və sosial modeli - Xüsusi təhsilin mahiyyəti və əhəmiyyəti - Inklüziv təhsilin mahiyyəti və əhəmiyyəti - İntegrativ təhsilin mahiyyəti və əhəmiyyəti - Evdə təhsilin mahiyyəti və əhəmiyyəti
4.	İntellektual inkişaf pozulmaları olan uşaqların psixoloji–pedaqoji xüsusiyyətləri	- Psixi inkişaf ləngiməsinin etiologiyası və patogenezi - Psixi inkişaf ləngiməsinin təsnifatı (V.V.Lebedinski və M.S.Pevznerə görə) - Əqli geriliyin yaranma səbəbləri və kliniki təzahürü - Oliqofreniyanın təsnifatı (XBT–10)
5.	Nitqi problemlili uşaqlar, onların psixoloji–pedaqoji xüsusiyyətləri	- Nitq pozulmalarının yaranma səbəbləri və patoloji mexanizmi - Nitq pozulmalarının təsnifatları (kliniki–psixoloji və pedaqoji–psixoloji)

6.	Sensor problemləri olan uşaqlar və onların psixoloji–pedaqoji inkişaf xüsusiyyətləri	• Eşitmə pozulmalarının yaranma səbəbləri və patoloji mexanizmi • Eşitmə pozulmalarının təsnifatı (R.M. Boskis və L.V.Neyman) • Görmə pozulmalarının yaranma səbəbləri və patoloji mexanizmi • Görmə pozulmalarının təsnifatı
7.	Dayaq–hərəkət aparatı problemləri olan uşaqların xüsusiyyətləri	• Dayaq–hərəkət aparatı pozulmalarının yaranma səbəbləri və patoloji mexanizmi • Uşaq serebral iflici və onun kliniki təsnifatları (XBT–10, K.S.Semyonova)
8.	Emosional–iradi sferanın və davranış problemləri olan uşaqların psixoloji–pedaqoji xüsusiyyətləri	• Autizm spektr pozulmalarının yaranma səbəbləri və patogenezi • Autizm spektr pozulmalarının təsnifatları (XBT–10, L.Vinq) • Davranış pozulmaları, yaranma səbəbləri və təzahür formaları • Hiperaktivlik və diqqət pozulmasının kliniki təzahürü
9.	Mürəkkəb (kompleks) inkişaf problemləri olan uşaqların xüsusiyyətləri	• Mürəkkəb inkişaf pozulmasında qüsurun strukturu • İlkin və ikincili qüsurların anlayışı
10.	Xüsusi təhsil müəssisələrində pedaqoji işin təşkili	• Pedaqoji prosesin əsas komponentləri • Təlimin təşkili formaları • Uşaqyönlü pedaqogika • Universal öyrənmə dizaynı və onun prinsipləri
11.	Xüsusi təhsil müəssisələrində istifadə edilən təlim metodlarının xüsusiyyətləri	• Sözlü metodlar, əyani metodlar, praktiki metodlar, çalışmalar, müstəqil işlər
12.	Xüsusi təhsil müəssisələrində dərslərin tipləri və strukturu	• Xüsusi təhsil müəssisələrində dərslərin tiplərinin struktur komponentləri • Dərslərin korreksiyaedici, inkişafetdirici tələbləri
13.	Xüsusi təhsil müəssisələrində şagirdlərin əxlaq tərbiyəsi	• Sağlamlıq imkanları məhdud olan uşaqlarda əxlaq tərbiyəsinin məzmunu • Psixofiziki pozulmaları olan uşaqların əxlaq tərbiyəsinin metodları
14.	Xüsusi təhsildə istifadə edilən müasir və spesifik texnologiyalar	• Xüsusi təhsil müəssisələrində tədris prosesində istifadə olunan müasir texnologiya və texnologiya elementləri
15.	Xüsusi təhsil müəssisələrində ana dilinin tədrisi metodikası və tədrisdə istifadə olunan spesifik vasitələr	• Xüsusi təhsil müəssisələrində ana dilinin tədrisinin təşkili • Xüsusi təhsil müəssisələrində ana dilinin əsas təlim formaları • Xüsusi təhsil müəssisələrində Azərbaycan dili qrammatikasının təlimi • Xüsusi təhsil müəssisələrində uşaqların nitqinin və onun prosodik tərəfinin inkişafı

16.	Xüsusi təhsil müəssisələrində riyaziyyatın tədrisi metodikası və tədrisdə istifadə olunan spesifik vasitələr	• Xüsusi təhsil müəssisələrində riyaziyyatın tədrisinin təşkili • Xüsusi təhsil müəssisələrində rəng, forma və ölçü vahidlərinin fərqləndirilməsi • Xüsusi təhsil müəssisələrində riyaziyyatın tədrisi zamanı ədədlərin öyrədilməsi qaydaları • Xüsusi təhsil müəssisələrində riyaziyyatın tədrisi zamanı misal, məsələ, tənlik və həndəsi fiqurların öyrədilməsi • Xüsusi təhsil müəssisələrində riyaziyyatın tədrisi zamanı vaxt, saat, gün, həftə, ay, il anlayışlarının formalaşdırılması • Xüsusi təhsil müəssisələrində riyaziyyatın tədrisi zamanı hesablamada pul vahidi, al və ödə mexanizmi
17.	Xüsusi təhsil müəssisələrində təsviri sənətin tədrisi metodikası və tədrisdə istifadə olunan spesifik vasitələr	• Xüsusi təhsil müəssisələrində təsviri fəaliyyətin xüsusiyyətləri, metodları və təşkili • Xüsusi təhsil müəssisələrində təsviri sənətin tədrisi zamanı rəsmın yaranma üsulları və qrafik tapşırıqlar • Xüsusi təhsil müəssisələrində təsviri sənətin tədrisi zamanı dekorativ rəsmın metodikaları • Xüsusi təhsil müəssisələrində nümunəyə əsaslanan rəsm təliminin öyrənilməsi metodları
18.	Xüsusi təhsil müəssisələrində texnologiyanın tədrisi metodikası və tədrisdə istifadə olunan spesifik vasitələr	• Xüsusi təhsil müəssisələrində texnologiya dərslərinin strukturu • Xüsusi təhsil müəssisələrində kağız, karton, aplikasiya, gil və plastilin, parça və ağac materialları ilə görülmə işlərin metodologiyası • Əl əməyi vasitəsilə həyati bacarıqların formalaşdırılması və peşəyə hazırlanma
19.	Xüsusi təhsil müəssisələrində fiziki tərbiyənin tədrisi metodikası və tədrisdə istifadə olunan spesifik vasitələr	• Əqli cəhətdən geri qalan uşaqların fiziki tərbiyəsinin psixoloji kriteriyaları • Dayaq–hərəkət aparatı problemləri olan uşaqların fiziki tərbiyəsinin metod və vasitələri • Emosional sfera və davranış problemləri olan uşaqların fiziki tərbiyəsinin xüsusiyyətləri • Sensor problemləri olan uşaqların fiziki tərbiyəsinin xüsusiyyətləri • Adaptiv fiziki tərbiyənin istiqamətləri
20.	Xüsusi təhsil müəssisələrində həyat bilgisinin tədrisi metodikası və tədrisdə istifadə olunan spesifik vasitələr	• SİMU–nın estetik, yaradıcı, sosial–emosional inkişafında ətraf aləmlə tanışlıq vasitələri • SİMU–ya əxlaq və davranış normalarının aşılınması yolları
21.	Şagirdin pedaqoji–psixoloji müayinəsinin təşkili qaydaları	• Anamnestik məlumatların toplanılması • Diaqnostik pedaqoji–psixoloji xəritənin işlənilməsi qaydaları • Şagirdin pedaqoji–psixoloji müayinəsi üçün xüsusi şəraitin yaradılması qaydaları

22.	Şagirdin inkişafında pozulma xüsusiyyətlərinə müvafiq olaraq müayinə metodikalarının seçilməsi	• Şagirdin pozulma xüsusiyyətlərinə və inkişaf sahələrinə müvafiq olaraq pedaqoji–psixoloji xəritənin bəndlərinə uyğun metodika və metodların seçilməsi • Seçilmiş metodlara görə resursların hazırlanması və istifadəsi qaydaları
23.	Diaqnostik nəticələri düzgün təhlil etməklə pedaqoji–psixoloji diaqnozun qoyulması	• Müayinə nəticələrinin təhlili qaydaları • Təhlil nəticələrinə əsaslanaraq pedaqoji–psixoloji diaqnozun qoyulması
24.	Pozulmaya və inkişaf xüsusiyyətlərinə müvafiq olaraq fərdi korreksiya proqramının tərtibi	• Fərdi korreksiya proqramının hazırlanması qaydaları • Korreksiya prosesində dinamik diaqnostikanın təşkili və nəticələrin təhlili qaydaları
25.	Fərdi korreksiya proqramına uyğun olan metodların seçilməsi	• Şagirdin fərdi korreksiya proqramına uyğun korreksiya metodlarının seçilməsi • Seçilmiş metodlara görə resursların hazırlanması və istifadəsi qaydaları
26.	Xüsusi təhsil müəssisələrində müəllim–defektoloqun fəaliyyətinə irəli sürülən tələblər	• Xüsusi təhsil müəssisələrinin müəllim–defektoloqlarının əsas funksiyaları • Xüsusi təhsil müəssisələrinin müəllim–defektoloqlarının qarşısına qoyulan tələblər
27.	Xüsusi təhsil müəssisələrində müəllim–defektoloqun etik normaları, şəxsiyyət keyfiyyətləri və dərslə hazırlığı	• Xüsusi təhsil müəssisələrində müəllim–defektoloqun şəxsi keyfiyyətlərinə irəli sürülən tələblər • Gündəlik dərslərin planlaşdırılmasına qoyulan tələblər
28.	Müəllim–defektoloqun peşəkar fəaliyyətində sənədləşmə işinin aparılması	• Xüsusi təhsil müəssisələrində müəllim–defektoloqun fəaliyyətini əks etdirən sənədlər • Müəllim–defektoloqun dövrü hesabatları

Məzmun sahələri və sual sayı

Hüquqi savadlılıq	5
Pedaqoji və psixoloji nəzəriyyələr	5
Əlilliyi olan uşaqların təhsil formaları	5
Nitq pozulmaları olan uşaqların inkişaf xüsusiyyətləri	12
Təhsil müəssisələrində loqopedik işin təşkili	5
Xüsusi təhsil müəssisələrinin kontingentinin loqopedik diaqnostika və korreksiyası	25
Müəllim–loqopedin peşə keyfiyyətləri	3

№	Bölmələr	Mövzular
1.	Xüsusi təhsilin normativ–hüquqi bazası	- Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında qanunun ümumi müddəaları - Loqopedik xidmət haqqında Əsasnamə - Azərbaycan Respublikasında xüsusi qayğıya ehtiyacı olan (SİM) uşaqların təhsilinin təşkili üzrə inkişaf Proqramı 2018–2024–cü illərdə Azərbaycan Respublikasında sağlamlıq imkanları məhdud şəxslər üçün inklüziv təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı - Evdə təhsil almaq hüququ verən xəstəliklərin siyahısı və evdə təhsilin təşkili qaydaları - Psixoloji–tibbi–pedaqoji komissiya barədə Əsasnamə
2.	Pedaqoji və psixoloji nəzəriyyələr	- A.R.Luriyanın “Baş beyinin üç funksional bloku” nəzəriyyəsi - L.S.Viqotski “İlkin və ikincili qüsurlar”, “Sosial inkişaf”, “Yaxın inkişaf zonası”, “Nitq və təfəkkür”, “Psixi funksiyaların kompensasiyası” nəzəriyyələri - J.Piaget “Əqli inkişafın mərhələləri” nəzəriyyəsi - H.Qardner “Müxtəlif üsullarla dərk etmə” nəzəriyyəsi
3.	Əlilliyi olan uşaqların təhsil formaları	- Əlilliyin tibbi və sosial modeli - Xüsusi təhsilin mahiyyəti və əhəmiyyəti - Inklüziv təhsilin mahiyyəti və əhəmiyyəti - İntegrativ təhsilin mahiyyəti və əhəmiyyəti - Evdə təhsilin mahiyyəti və əhəmiyyəti
4.	İntellektual inkişaf pozulmaları olan uşaqların nitq pozulmaları və onların xüsusiyyətləri	- Psixi inkişaf ləngiməsi olan uşaqların nitq inkişafının xüsusiyyətləri - Əqli geriliyi olan uşaqların nitq inkişafının xüsusiyyətləri
5.	Nitqi problemli uşaqların və nitq pozulmalarının xüsusiyyətləri	- Nitqi problemli uşaqlar anlayışı - Nitq pozulmalarının təsnifatları (kliniki–psixoloji və pedaqoji–psixoloji)
6.	Sensor problemi olan uşaqlarda təzahür edən nitq pozulmalarının xüsusiyyətləri	- Eşitmə problemləri zamanı təzahür edən nitq pozulmalarının xüsusiyyətləri - Görmə pozulmaları zamanı təzahür edən nitq pozulmalarının xüsusiyyətləri

7.	Dayaq–hərəkət aparatı problemləri olan uşaqlarda nitq pozulmalarının xüsusiyyətləri	• Dayaq–hərəkət aparatı problemləri olan uşaqlarda təzahür edən nitq pozulmalarının xüsusiyyətləri
8.	Emosional–iradi sferanın və davranış problemləri olan uşaqlarda təzahür edən nitq pozulmalarının xüsusiyyətləri	• Emosional–iradi sferanın və davranış problemləri olan uşaqlarda nitq pozulmalarının xüsusiyyətləri
9.	Mürəkkəb (kompleks) inkişaf problemləri olan uşaqlarda təzahür edən nitq pozulmalarının xüsusiyyətləri	• Mürəkkəb (kompleks) inkişaf problemləri olan uşaqlarda nitq pozulmalarının xüsusiyyətləri
10.	Məktəblərdə istifadə edilən loqopedik iş metodlarının xüsusiyyətləri	• Təhsil müəssisələrində loqopedik metodların xüsusiyyətləri • Xüsusi məktəblərdə istifadə edilən loqopedik iş metodları sistemi • Loqopedik metodların yaş kateqoriyasına uyğun seçilməsi
11.	Təhsil müəssisələrində loqopedik məşğələlərin tipləri və strukturu	• Təhsil müəssisələrində loqopedik məşğələlərin təşkili formaları • Loqopedik məşğələlərin nitq diaqnozlarına müvafiq olaraq qruplarda formalaşdırılması
12.	Təhsil müəssisələrində loqopedin funksiyaları və ona verilən tələblər	• Təhsil müəssisələrində loqopedin funksiyaları • Təhsil müəssisələrində loqopedin qarşısına qoyulan tələblər
13.	Loqopedik məşğələlərdə istifadə edilən müasir texnologiyalar	• Loqopedik məşğələlərdə istifadə olunan müasir texnologiya növlərinin və resursların tətbiq edilməsi
14.	Şagirdin loqopedik müayinəsinin təşkili qaydaları	• Anamnestik məlumatların toplanılması • Diaqnostik nitq xəritəsinin işlənməsi qaydaları
15.	Şagirdin nitq pozulmalarının xüsusiyyətlərinə müvafiq olaraq müayinə metodikalarının seçilməsi	• Şagirdin nitq pozulmalarının xüsusiyyətlərinə və inkişaf sahələrinə müvafiq olaraq müayinə metodikalarının seçilməsi • Seçilmiş metodikalara görə resursların hazırlanması və loqopedik məşğələlərdə düzgün istifadəsi qaydaları
16.	Diaqnostik nəticələri düzgün təhlil edərək loqopedik diaqnozun qoyulması	• Loqopedik müayinə nəticələrinin təhlili qaydaları • Loqopedik diaqnozun qoyulması
17.	Nitq pozulmalarına və inkişaf xüsusiyyətlərinə müvafiq olaraq fərdi loqopedik proqramın tərtibi	• Fərdi loqopedik proqramın hazırlanması qaydaları • Loqopedik iş prosesində dinamik nəticələrin təhlili qaydaları
18.	Fərdi loqopedik proqrama uyğun olan metodların seçilməsi	• Şagirdin fərdi loqopedik proqramına uyğun loqopedik təsir metodlarının seçilməsi
19.	Təhsil müəssisələrində loqopedin şəxsiyyət keyfiyyətləri və məşğələyə hazırlığı	• Təhsil müəssisələrində müəllim–loqopedin şəxsi keyfiyyətlərinə qoyulan tələblər
20.	Loqopedin professional fəaliyyətinə dair sənədləşmə işləri	• Təhsil müəssisələrində müəllim–loqopedin fəaliyyətini əks etdirən sənədlər

Mənbələr

1. Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında qanunun ümumi müddəaları
<https://www.miq.edu.az/qanun/14.pdf>
2. Azərbaycan Respublikasında xüsusi qayğıya ehtiyacı olan (SİM) uşaqların təhsilinin təşkili üzrə inkişaf Proqramı
<https://e-qanun.az/framework/7421>
3. 2018–2024–cü illərdə Azərbaycan Respublikasında sağlamlıq imkanları məhdud şəxslər üçün inklüziv təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı
<https://e-qanun.az/framework/37269>
4. Evdə təhsil almaq hüququ verən xəstəliklərin siyahısı və evdə təhsilin təşkili qaydaları
<https://e-qanun.az/framework/1724>
5. Loqopedik xidmət haqqında Əsasnamə
<https://e-qanun.az/framework/1529>
6. ARTN, ARTİ “Diaqnostika işlərinin həyata keçirilməsi”, Bakı, 2020
7. ARTN, ARTİ “İnklüziv təhsilə cəlb edilən şəxslərlə işin aparılması”, Bakı, 2020
8. ARTN, ARTİ “Korreksiya işlərinin həyata keçirilməsi”, Bakı, 2020
9. ARTN, ARTİ “Korreksiya pedaqogikasında yeni üsulların tətbiqi və fəaliyyətlərin təkmilləşdirilməsi”, Bakı, 2020
10. ARTN, ARTİ “Xüsusi psixofiziki inkişafa malik uşaqların tərbiyə və təlimi”, Bakı, 2016
11. ARTN, ARTİ “Xüsusi təhsil ehtiyacları olan uşaqlara müasir yanaşmalar”, Bakı, 2018
12. ARTN, ARTİ “Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlarla korreksiya işinin təşkili”, Bakı, 2019
13. N.Hüseynova “İntellektual inkişafı ləngiyən uşaqların pedaqogikası”, dərs vəsaiti, Bakı, 2017
14. N.T.Hüseynova, T.H.Ağayeva, “Loqopediya”, dərslik, Bakı, 2018
15. N.T.Hüseynova, S.R.Aslanova, “Xüsusi psixologiya”, dərslik, I və II cild, Bakı, 2018
16. N.T.Hüseynova, M.Ş.Məlikov, “Xüsusi pedaqogikanın müasir problemləri”, dərs vəsaiti, Bakı, 2018
17. T.H.Ağayeva, “Korreksiyaedici pedaqogika” dərslik, Bakı, 2020
18. T.H.Ağayeva, “Korreksiyaedici xidmətin tarixi və metodologiyası”, dərs vəsaiti, Bakı, 2021
19. L.H.Rüstəmov “Afaziya”, dərs vəsaiti, Bakı, 2011
20. L.H.Rüstəmov və s. “Nitqi qüsurlu uşaqlar üçün məktəbəqədər xüsusi təhsil müəssisələrinin proqramı”, Bakı, 2008